

och dels i underdånig skrifvelse anhålla det Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga den utredning och de förberedande åtgärder, som erfordras för att bevillningstaxering må i Norr- och Westerbottens läns lappmarker kunna införas; samt att derefter till Riksdagen afgifva nådig proposition om de anordningar och inrättandet af de tjänster som för genomförandet af den föreslagna förändringen kunna befinnas af behovet påkallade.

Stockholm den 27 Januari 1872.

E. V. Almquist.

N:o 140.

Af Herr F. A. Palander; Om båtsmanhållets sättande på vakans i mån af inträffande afgang, samt om sättet för användandet af de i följd deraf inflytande vakansafgifter.

Uti de motioner rörande sjöförsvaret, hvilka jag hade äran afgifva vid 1870 och 1871 årens lagtima riksdagar, försökte jag framhålla nödvändigheten af att båtsmanhållet upphör att utgöra en del af stammen för vårt sjöförsvars personal, för såvidt, nemligen, man åt detta försvar skall kunna gifva en kraftig och på samma gång i ekonomiskt afseende tillfredsställande organisation. Då jag framhöll denna nödvändighet, förbisåg jag ingalunda de flera goda egenskaper, hvilka ofta utmärka båtsmän eller de goda sidor båtsmanhållet eger. — Jag har tvärtom städse villigt erkänt de stora fördelar som för tjänsten härflyta deraf, att båtsmannen har sitt hem på landet, och att han icke är i ständig garnisonstjänst, hvarigenom man dels slipper att åt honom året om söka en sysselsättning, hvilken icke alltid är så lätt att finna, och hvarigenom vidare karlen, under den tid han vistas i hemorten, i motsats mot hvad förhållandet plägar vara under garnisonerande, fysiskt och moraliskt stärkes genom den nödvändighet han derstädes är underkastad, att med arbete förtjena åtmin-

stone större delen af sitt uppehälle. Men fastän jag erkänt dessa båtsmansinstitutionens goda sidor, hvilka säkerligen förtjena att tillämpas på den trupp, hvilken skall träda i båtsmanshällets ställe, har jag dock ansett, att de sjelfva institutionen vidlädande felen äro af den beskaffenhet, att, enär de icke kunna undanrödjas, båtsmanshället måste i fosterlandets intresse utdömas; och jag vågar tro, att hvar och en som samvetsgrannt och opartiskt bedömer förhållandet skall komma till samma öfvertygelse.

I fordna, segellineskeppens och de roende kanonbåtarnes, tider, då krigsfartygsmaterielen och sjöartilleriet jemförelsevis ännu stodo på en föga utvecklad ståndpunkt, erfordrade,

Kanonslupen, som kostade omkring 27,000 R:dr, en bemanning af 58 man;

Kanonjollen, " " " 13,500 " " " " 22 "

80-kanons-lineskeppet, " 900,000 " " " " circa 700 "

Ensamt vår år 1867 ännu egande *roddflotta* erfordrade enligt sjöförsvarskomiténs uppgift en bemanning af 5,749 man. — Det säger sig sjelft, att det under sådana förhållanden, då Sveriges flotta, linie- och skärgårds-, till sitt bemannande erfordrade en personal, hvilken med afseende på antalet kunde jemföras med en armé, för ett land med Sveriges begränsade penningetillgångar var nödvändigt låta sig nöja blott den vid krigslydnad vana stammen till denna personal, hvilken tydligen äfven måste vara ganska talrik, hade någon vana vid lifvet ombord och vid vapnens bruk, eller, med andra ord, blott den icke var sämre än vår östra grannes stående sjötrupper. Helt olika äro förhållandena nu. De af Chefen för Kongl. Sjöförsvars-departementet tilltänkta monitorerna, hvar och en afsedd att föra 2 kanoner, skulle kosta 2 millioner R:dr per stycke, men endast erfordra en bemanning af emellan 80 och 100 man. Af denna bemanning kan det betydliga antal, som i strid endast är sysselsatt med att framskaffa ammunition, vefva kanonerna till bords samt *biträda* vid eldningen under ångpannorna, lätteligen på några få dagar inöfvas till sina sysslor och alltså utan olägenhet påräknas ur sjöbeväringen. Återstoden deremot, på hvilkas duglighet och disciplin det beror huruvida fosterlandet för det i fartyget nedlagda stora kapitalet i behofvets stund skall erhålla valuta, *måste* vara män, på hvilka man i sjömilitäriskt hänseende vet sig kunna lita. Med afseende på den mindre sorten utaf af Chefen för Kongl. Sjöförsvars-departementet förordade tornfartyg, eller de s. k. pansarbåtarna, är förhållandet enahanda, måhända med den skilnaden att proportionen emellan nödig stam och beväring å dem blir något olika, beroende deraf att dessa fartyg endast hafva den emot fören vända delen af tornet skyddad och dels såsom en följd deraf, dels till följd af tyngdpunktens läge, se sin uppgift inskränkt till positionsförsvaret i den inre skärgården.

Ser man vidare på nutidens för kustförsvaret afsedda opansrade kanonbåtar, af hvilka i England efter år 1868 byggts ett större antal, så finner man, att hvar och en af dessa, med en kostnad af circa 160,000 R:dr per stycke, erfordrar en besätt-

ningsstyrka af tillsammans 25 man, hvaraf 19 ur manskapsklassen. Äfven för dessa eger med afseende på stam och beväring ett liknande förhållande rum, dock så att antalet väl öfvadt manskap, som å dem erfordras, proportionsvis blir betydligt större, till följd deraf att dylika fartyg kunna uppträda i våra skärgårdar hvarhelst behöfvat sådant fordrar.

Återstå så minfartygen, hvaraf den större certen, eller de s. k. Harveyska torpedofartygen, med en kostnad af omkring 175,000 R:dr per stycke, torde erfordra mindre besättningsstyrka än den forna kanonjollen och den mindre certen eller minångslupen föga mer än fjerdedelen af samma antal. Men på båda dessa fartygscerter måste hvarje man vara en på samma gång lugn, tilltagsen och med snabb uppfattning begåfvad sjöman samt dertill van vid sträng disciplin, för såvidt detta fruktansvärda vapen skall kunna vid landets försvar göra det gagn hvaraf det är mäktigt.

Icke heller — slutligen — finnes vid handterandet af undervattensminmaterielen plats annat än för väl öfvadt manskap.

För att tydligen inse att båtsmännen icke kunna fylla uppgiften att utgöra en del af stammen vid nutidens sjöförsvarspersonal, torde det vara tillräckligt att rörande dem erinra sig följande:

Rust- såväl som rotehållare vid båtsmanshållet eger rättighet att vid inträffande vakans sjelf rekrytera, och någon sannolikhet för att denna rättighet efterskänkes torde icke förefinnas.

I rust- och rotehållarens intresse ligger tydligen att till båtsman den antages som på landet blir nyttig, och att följaktligen den undvikas hvilken man kan befara har fallenhet för sjöyrket.

Båtsmanstorpens läge. ofta flera mil in i landet, sällan ute vid hafsbrynet, gifva deras innehafvare i allmänhet anledning att af jordbruksarbete, icke af kustsjöfart eller fiske, förtjena sin utkomst, detta så mycket mera som medel-rekryteringsåldern är 23 år och båtsmannen dessutom *redan under nuvarande förhållanden* påräknar att mera än $\frac{2}{3}$ af tjänstetiden få vistas i sitt hem, och vid roteringskompanierna minst 2 år å rad efter slutet af hvarje tjänstgöringstur.

Den båtsman som en gång blifvit antagen kvarstår, till följd af häfdvunnen sed hvilken numera näppeligen torde kunna brytas, till dess han för bräcklighet eller brott afskedas, såframt nemligen han icke är en särdeles användbar karl, i hvilken händelse han ofta, efter det han med betydlig kostnad för staten i någon mån danats till örlogssjöman, skaffar sig annan verksamhet, sedan han med rotens goda minne ställt annan, naturligtvis i sjöyrket icke öfvad man i sitt ställe.

Enär båtsmannens hufvudsakliga lönevilkor utgöras af roten, oberoende af karlens duglighet och nit i tjensten, så har han icke något synnerligt intresse af att i sjömansyrket skaffa sig färdighet, eller att i sitt arbete vid stationen anstränga sig.

Då nu till allt detta kommer, att mycken osäkerhet rörande rust- och rote-

hållarnes vid båtsmanshållet *lagliga* skyldigheter ännu förefinnes, hvilket jemväl vitsordas af det komitébetänkande rörande båtsmanshållet, hvilket till Kongl. Maj:t afgafs den 10 December 1870, och att de ovissa besvär som med denna institution äro oupplösligen förenade åtminstone inom vissa orter göra densamma i hög grad förhatlig, så torde det näppeligen vara möjligt att anföra något giltigt skäl hvarför icke båtsmanshållet, i den mån sådant utan olägenhet kan ske, skulle sättas på vakans tillsvidare, och vakansmedlen användas för anskaffande och underhållande af nödig personal vid sjöförsvaret i båtsmanshällets ställe, hvilken personal då blefve att anse såsom ett nytt efter tidsförhållandena lämpadt och förenkladt båtsmanshåll.

Alldenstund båtsmansnumren endast voro satta på vakans tillsvidare, skulle deraf på intet sätt läggas hinder i vägen för vidtagandet med afseende på hela indelningsverket af de åtgärder, om hvilka regering och riksdag möjligen förr eller sednare kunna blifva ense, och icke heller stode det i strid mot riksdagens år 1869 fattade beslut, för såvidt detta innebar att vissa kompanier och delar af båtsmanshållet måtte sättas på vakans tillsvidare.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, då vidare det icke lär kunna nekas att hvarje tidsenlig organisation af sjöförsvarets befäls-, underbefäls- och varfpersonal är synnerligen svår att åstadkomma, sålänge det nuvarande båtsmanshållet kvarstår, och med stöd för öfrigt af den utredning rörande båtsmanshällets kostnad, hvilken uti motionen n:o 4, afgifven i Andra Kammaren vid 1870 års riksdag återfinnes, vågar jag föreslå, att Riksdagen måtte för sin del besluta:

att i mån af nuvarande båtsmäns inträffande afgang båtsmanshållet må sättas på vakans tillsvidare, samt de i följd deraf inflytande vakansafgifterna inlevereras till Förvaltningen af sjöärenderna i och för underhållet af nödig stamtrupp och handräkningspersonal för sjöförsvaret.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 27 Januari 1872.

F. Ad:son Palander.